

Nr 320.

Av herr **Lövgren**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 210 föreslås i fråga om kustartilleriet och landets kustförsvar i huvudsak följande:

att kustartilleriet under en inspektör alltjämt skall ingå i marinen,
att viss 10,5 och 15 cm kanon- och haubitsmateriel skall överföras till armén,

att kustartilleriet alltjämt skall handha det minförsvar, som utgöres av s. k. kontrollerbara minor,

att luftvärnsartilleriet, avsett för de marina stridskrafternas och anläggningarnas skydd, skulle handhas av kustartilleriet,

att uppdelning av kustartilleriförsvaret inom vissa försvarsområden skulle genomföras och dessa chefer, kustartilleriofficerare, skulle vara underställda cheferna för marindistriktet.

Den genom 1936 års försvarsbeslut gjorda indelningen i marindistrikt skulle bibehållas.

Kustartilleriets organisation har vid upprepade tillfällen upptagits till behandling, ett fullgott bevis för att förhållandena icke varit tillfredsställande. Det sakligt berättigade i förut avgivna förslag till omorganisation har icke kunnat bestridas, men det har gjorts gällande, att en under nuvarande förhållanden företagen omorganisation skulle medföra en momentan, riskabel försvagning i försvarskraften under den tid som krävdes för att genomföra omorganisationen; därför måste med reformen anstå till dess fred inträtt i världen.

Ett dylikt resonemang kunde vi icke finna rimligt och anförde därför i vår motion nr 220 till 1941 års riksdag: »Om man är på det klara med att en viss militär organisationsform under krigsförhållanden kommer att fungera dåligt och över huvud taget verkar hämmande och försvagande för en viss försvarsgrens utrustning och utveckling, förefaller det oss såsom en trängande plikt att företaga den önskvärda organisationen ju förr dess hellre, medan vi ännu ha fred, för att i händelse av krig kunna utföra försvarskampen med största möjliga styrka. Om härvid svaghetsmoment under själva omorganisationen förväntas uppstå, synas oss ansträngningarna böra inriktas på denna svårighets övervinnande, genom en sådan disposition av omorganisationen, att den kan ske på kortast möjliga tid och att den i varje fall icke medför något moment av organisatoriskt interregnum i händelse av ett plötsligt utbrytande krig. Några allvarliga försök i den riktningen

synas emellertid icke ha gjorts. Över huvud taget har frågan beträffande hur lång tid den önskvärda omorganisationens genomförande måste kräva lämnats obesvarad och obehandlad i den kungl. propositionen. Det förvaltningstekniska problemet att ställa vissa delar av kustartilleriet under ett annat högsta kommando än hittills borde emellertid icke vara så komplicerat att det bör anses lägga hinder i vägen för en ur krigsduglighetens synpunkter erforderlig omläggning.

Man ville uppskjuta omorganisationen till dess fred inträtt i världen. Men omläggningen av vårt kustförsvars organisation skall icke ske för att verka under *lugnare förhållanden* och eventuellt under förloppet av ett tredje världskrig någon gång i framtiden; kravet är betingat av de *nuvarande* förhållandena och farorna. Kravet är berättigat och aktuellt just nu, då landets värnkraft på alla sätt måste förstärkas och samtidigt vårt folk måste äga förvisning om att de på försvaret nedlagda oerhörda beloppen komma till användning på det mest rationella sättet.»

Dessa synpunkter vilja vi alltjämt framhålla.

Kustartilleriets inordnande under marinen har icke varit till fördel för dess utveckling och hållande i stridsdugligt skick. Detta framgår vid jämförelse med flottans egna tillgodoseende av sin materiel och fästningsartilleriets och det tunga artilleriets utveckling vid armén.

Vi anförde sålunda i vår motion: »Man äger nu en nära 40-årig erfarenhet av den nuvarande organisationens verkningar — vårt nuvarande kustartilleri uppsattes den 1 januari 1902 —, och denna erfarenhet ger klara vittnesbörd om att kustartilleriet, organiserat som ett vapen inom marinen, icke kan anses hava tillbörligen tillgodosetts med avseende på krigsdugligheten.

Till en början kan konstateras, att den artillerimateriel, som 1902 kom att ingå i kustartilleriets beväpning, var betydligt modernare inom Vaxholms fästning, som förut sorterat under armén, än inom Karlskrona fästning, som förut sorterat under flottan. Kustartilleriets behov av modern artillerimateriel under den senare utvecklingen, då vapnet sorterat under marinen, har icke blivit så väl och så snabbt tillgodosett som fästningsartilleriets och det tunga artilleriets, vilka sorterat under armén. Under sin period inom marinens organisationsram har kustartilleriet oavbrutet sackat efter i den tekniska utvecklingen.

Kustartilleriets inordnande under marinen har icke heller varit lyckligt ur den synpunkten, att en hel officerskår fått intaga en i viss mån undanskjuten ställning. Alla högre befattningar i den gemensamma överstyrelsen, såväl chefskap som befattningar såsom avdelningschefer och adjutantsposter, äro undandragna officerare vid kustartilleriet. Ett motsvarande förhållande återfinnes icke inom armén. Ingen officer inom arméns artilleri är a priori utesluten från att bekläda befattning som vapenchef och inspektör för artilleriet, chef för artilleridepartement, fördelningschef eller chef för högskola, beroende på vilken gren eller vilket artilleriregemente han tillhör. Att hela

officerskåren inom ett vapenslag försättes i en missgynnad särklass kan — förutom att det innebär en kränkande orättvisa — icke annat än verka deprimerande och i längden ofördelaktigt inverka på kårens rekrytering.»

Ett vittnesbörd om det ofördelaktiga i kustartilleriets sorterande under marinen utgör personalens uniformsutrustning. Den blev med kustartilleriets uppsättande helt maritim, detta av rent byråkratiska skäl, då det icke finnes någon förnuftig mening i att ha på land stridande personal uniformerade och utrustade som sjömän. Efter 40 års villfarelse och erfarenheter från två världskrig skall kustartilleriets personal nu erhålla en för dess stridsförhållanden lämplig fältdräkt. Olämpligheten att bekläda på land stridande militär som sjömän borde ha stått fullt klar redan vid kustartilleriets uppsättande, om rent praktiska synpunkter syftande till militär effektivitet och icke byråkratiskt tänkande fått vara utslagsgivande.

En undersökning av förhållandena vid kustartilleriet ge otvetydigt vid handen, att dess sorterande under marinen och härigenom beroende av flottan i flera avseenden icke varit lyckligt.

I sitt yttrande över försvarsutredningen har militärbefälhavaren på Gotland, general Törngren, föreslagit kustartilleriets överförande till armén.

Enligt propositionen skulle *minförsvaret* vara uppdelat så, att vid av s. k. kontrollerbara minor bestående minförsvaret skulle tillhöra kustartilleriet, under det att okontrollerbara minor skulle handhas av flottan. En uppdelning av i stort sett samma vapen, varav en del skulle sortera under flottan och en del under kustartilleriet, kan icke anses lycklig vare sig ur organisatorisk eller krigsmässig synpunkt, så mycket mera som kustartilleriets minvapen, trots att dess handhavande kräver mera omfattande elektroteknisk och minteknisk kunskap, intager en undanskjuten ställning. Omodern materiel har i ej ringa utsträckning överförts från flottans minvapen till kustartilleriets.

Minvapnets inrymmande i kustartilleriet belastar och komplicerar officersutbildningen i en vapengren, som för huvuddelen av officerskåren, artilleristerna, är helt överflödigt. För ledande av artillerield mot fartyg, som framtränga mot en minering, erfordras ingen som helst kunskap i mineringars utläggande, elektroteknik och sjömanskap, lika litet som en artillerist behöver utbildas till infanterist eller ingenjööfficer eller vice versa, därför att deras vapen hava taktisk samverkan.

Med minvapnets uppdelning följer, att flottans minvapen skulle stå under en inspektör ur flottan under det att inspektören för kustartilleriet skulle utöva inspektion över kustartilleriets minvapen, vilket icke kan anses vara till fördel. Om nu full sakkunnighet kan påräknas hos inspektören för flottans minvapen, kan detta icke bli fallet vid kustartilleriet, då inspektören för kustartilleriet i främsta rummet bör vara artillerist.

Såväl chefen för kustflottan som chefen för ostkustens marindistrikt förordas, att allt minförsvaret tilldelas flottan.

Liksom det icke kan anses lämpligt vare sig med hänsyn till omhändertvande av materielen, inspektion eller utbildning att ha minvapnet uppdelat på flottan och kustartilleriet, kan det heller icke anses lyckligt att kustartilleriet i sig sluter ett *luftvärnsartilleri* avskilt från arméns. Det förefinnes ingen olikhet i stridsförfarande vid flyganfall mot försvarsanstalter och anläggningar i land, vare sig dessa tillhöra marinen eller armén, och luftvärnsartilleriets eld är icke olika beroende på vilken försvarsgren anläggningarna sortera under. För att få enhet i materialanskaffning och utbildning synes oss kustartilleriets luftvärnsartilleri böra sammanföras med arméns luftvärnsartilleri, vilket just med hänsyn till behovet av enhetlig ledning avses att avskiljas från arméns övriga artilleri.

Kustartilleriet skulle enligt propositionen förutom fast uppställt artilleri omfatta även rörligt artilleri, luftvärnsartilleri och minvapen. Skäl finnas att antaga, att vapenslaget innesluter alltför *artskilda vapengrenar* för att med sakkunskap kunna ledas av en chef. Moderna erfarenheter på olika områden komma icke omedelbart kustartilleriet tillgodo. Onödiga och tidsödande omarbetningar av reglementet och föreskrifter ha måst verkställas. Mångsyssleriet inom det isolerade vapnet har visat sig i ett tidsödande famlande på olika områden, utbildning, utrustning och beväpning, vilket framkallat en farlig osäkerhet. Kustartilleriets olika vapengrenar äro skilda från samma och likartade vapengrenar vid flottan och armén.

Den rent marina organisationen av *sjukvårds- och förplägnadstjänsten* inom kustartilleriet är heller icke ägnad att uppehålla dess krigsduglighet. Krigssjukvården vid kustförsvaret har praktiskt taget intet gemensamt med krigssjukvården på fartyg, den överensstämmer däremot mera med krigssjukvården inom armén med avseende på sättet för sårades uppsamling, första behandling och evakuering. Enahanda är förhållandet med förplägnadstjänsten, den måste i kustförsvaret funktionera under fältmässiga förhållanden. Kustförsvarets enheter provianteras icke på samma sätt som fartyg. Någon skillnad i behov av sjukvård och förplägnad förefinnes icke mellan kustartilleriet och i kustförsvaret deltagande förband ur armén.

Alla dessa omständigheter och förhållanden, som äro konsekvenser av kustartilleriets inordnande under marinen som en isolerad och egendomlig särorganisation, verka därhän att denna försvarsgrens krigsduglighet förminskats.

Det bör i detta sammanhang med all skärpa framhållas att trots att sedan länge i olika länder specialkonstruerade *landstigningsfarkoster* finnas, saknar kustartilleriet *moderna rörliga strandförsvarspjäser*. Det saknar också för operationer med såväl artilleri som infanteri och stridsvagnar i våra skärgårdar *lämpliga farkoster*.

Vi framhöllo i vår motion: »Den av krigshistorien givna erfarenheten bestyrker otvetydigt nödvändigheten under moderna krigsförhållanden av en omedelbar samverkan mellan kustförsvaret och armén. Det har vid olika till-

fällen visat sig, att då en kustfästning erövrats, såsom exempelvis Port Arthur såväl 1894 som 1905, faller den för anfall från *landsidan*. Då ett kustförsvar återigen motstått anfall av sjöstridskrafter och avvistat landstigningsföretag, såsom vid Dardanellerna och den av tyskarna försvarade Flandernkusten under förra världskriget, har detta visserligen skett i samverkan med minförsvar, över- och undervattenstorpedyg, men med huvudförsvaret i land, bestående av artilleri och infanteri. Det var i de nämnda exemplen stridskrafterna till lands, som fällde utslaget vid angreppens tillbakavisande.

Det nu pågående världskriget visar med än större tydlighet faran av att hänga fast vid den gamla föreställningen om hur kustförsvar bör utföras, nämligen så att stridssättet skulle vara begränsat till artilleridueller mellan kustfort och artillerifartyg. Krigföringen har nu tagit helt andra former. Huvudangreppet mot en kustförsvarsställning kommer nu med all säkerhet, även om det biträdes av sjöstridskrafter, att utföras med flyg; genom bombfällning, fallskärmsjägare och trupper, landsatta från transportplan, samtidigt som landstigning kommer att utföras från specialkonstruerade farkoster och med amfibietanks.

I boken 'Kampf um Norwegen', utgiven av det tyska 'Oberkommando der Wehrmacht', heter det: 'Luftvapnet visade sig i Norge såsom utslagsgivande faktor för operationernas lyckliga genomförande.' 'Oslos och Stavangers hastiga besättande redan den 9 april möjliggjordes allenast genom insatsen av fallskärmsjägare och luftlandsatta trupper. Stridsflygare och störtbombfällare ingrepp mot de fientliga kustbatterierna i Oslofjorden och vid Kristiansand, försvagade besättningstrupperna och påskyndade fortens kapitulation.'

Betvingandet av ett stort antal norska kustfästningar skedde alltså icke främst genom fartygsartilleriets verkan, utan genom djärva landsättningar såväl från sjön som från luften.

Då alla förhållanden tagas i betraktande, synas inga bärande skäl för kustartilleriets bibehållande under marinen föreligga. Den nuvarande organisationen tillgodoser icke denna försvarsgrens krigsduglighet, allra minst med hänsyn tagen till den utveckling krigföringen nu fått. För beskjutande av fientliga krigsfartyg tarvas ingen administrativ samorganisation med svenska flottan. Den samverkan på olika områden, som behövs, bör tryggas på annat sätt, genom taktiska föreskrifter och samövning.

Då tyngdpunkten i kustförsvaret alltid kommer att ligga på stridskrafter i land, anse vi sålunda, att kustförsvaret bör ställas under arméledning. Den utbildning, som kommer sjöofficerare till del, omfattar strider till sjöss, icke till lands, och ge därför icke förutsättningar för utövande av befäl i kustförsvaret. Detta gäller än mer nu än förr, då striden om vår sjögräns icke blir ett front- utan ett ytkrig.»

Det senaste exemplet utgör Singapore, som av japanerna togs, ej från sjösidan utan från landsidan, genom ett kombinerat anfall av land- och luftstridskrafter.

Det är icke sjömansmässigheten, som göres behov av i kustförsvaret, utan fältmässigheten såväl i avseende på utrustning och beväpning som utbildning.

Jag anser, att en rationell uppdelning av kustartilleriets heterogena beståndsdelar bör göras, så att de olika vapengrenarna komma att ställas under den mest sakkunniga ledning, såsom förhållandena äro vid armén. Då man undersöker förhållandena och jämför kustartilleriet med andra delar av vår krigsmakt finner man, att kustartilleriet enligt propositionen skulle intaga en särställning, som icke kan anses befördra dess militära effektivitet. Den enda riktiga principen är, att de olika vapengrenarna i utbildningsavseende skola stå under sina vapenchefer, sålunda infanteriet utbildas under infanteriinspektören, artilleriet under inspektören för artilleriet, ingenjörvapnet under sin inspektör etc. Någon sammanslagning av utbildningen förekommer där icke, därför att de olika vapnen ha en regional och taktisk samverkan. Någon fredsorganisatorisk sammanslagning i avseende på utbildning förekommer heller icke därför att infanteri strider mot artilleri, artilleri mot infanteri, stridsvagnar och befästningar. Därför att luftvärnsartilleriet bekämpar flygplan förekommer intet organisatoriskt samröre mellan luftvärnsartilleriet och flygvapnet.

Vid kustartilleriet däremot skulle helt olika vapengrenar, som visserligen ha en regional och taktisk gemenskap, sammanföras inom en organisation, vilket icke kan anses betrygga den militära effektiviteten.

Varken de föregående eller den senaste försvarsutredningen har enligt min mening objektivt och allsidigt utrett den nuvarande organisationens stora olägenheter och hur olyckligt den inverkat på kustartilleriets krigsduglighet. Frågan om kustförsvaret får icke, enligt min mening, väsentligen tas ur inom marinen förhärskande synpunkter och intressen.

På grund av vad ovan anförts får jag hemställa

om avslag å den kungl. propositionen nr 210 i ovan berörda delar och

att kustartilleriet uppdelas i sina beståndsdelar, så att artilleriet med dess personal överföres till armén och att härvid kustartilleriets luftvärn med dess personal införlivas med arméns,

att minvapnet med dess personal åter införlivas med flottan samt

att i stället för marindistrikt landets sjögräns uppdelas i kustförsvarsområden med kustförsvarskommandanter från armén.

Stockholm i april 1942.

O. W. Lövgren.